

BOEKBESPREKING

auteur Trudy van der Wees

KEES CHARDON | Boegbeeld van het Delftse verzet

Uitgeverij WBooks ISBN paperback 9789462586826 Verschenen januari 2025

Prijs € 29,95

Kees Chardon (1919-1945) was een Delftse verzetsstrijder, die in dat werk connecties had met Rika Nods-van der Lans, een van de hoofdpersonen in *Sonny Boy*. De auteur schildert allereerst het milieu waarin Kees opgroeit. Dat is van belang, omdat daar zijn drijfveren ontstaan om uiteindelijk in het verzet te gaan.

Kees groeit op in een gereformeerd gezin, met een duidelijke ARP-signatuur. Het geloof is de kern van hun menselijk en politiek handelen. Vader Joseph was advocaat, net als Kees, die in 1940 afstudeerde. Hun taakopvatting was 'een nobile officium, een nobel beroep in dienst van de gerechtigheid'.

Je dient je als mens, ook in je professie, in te zetten voor gerechtigheid, een Bijbels begrip. In zijn studententijd blijkt Kees zeer actief te zijn in Demosthenes, een onderafdeling van het studentencorps van de Vrije Universiteit in Amsterdam. Daar worden de eerste contacten gelegd met gereformeerde predikanten en andere studenten die het Duitse bewind niet erkenden en uit solidariteit opkwamen voor hun Joodse medeburgers.

Over de auteur

Trudy van der Wees startte haar journalistieke loopbaan in 1986 als leerling-journalist bij de Delftse Courant. Daar schreef ze wekelijkse columns, recensies en journalistieke producties. Later werkte ze voor de

Haagse Courant in leidinggevende functies. In 2005 stopte ze met de dagbladjournalistiek en legde zich toe op bedrijfsjournalistiek en communicatieadvies. Van 2007 tot 2020 werkte Trudy vooral freelance, waar haar belangstelling voor (lokale) geschiedenis en oral history werd aangewakkerd. Ze schreef in die periode een aantal boeken over lokale historie. Sinds 2020 legt zij zich uitsluitend toe op haar auteurschap.

Kees' motivatie om zich in het verzet te storten was gelegen in zijn drang om mensen te helpen. "Al kort na de Duitse inval kreeg hij via zijn juridische werk te maken met wanhopige Joodse cliënten die door de Duitse anti-Joodse maatregelen in de problemen waren gekomen of dreigden te komen. Zo kreeg hij al vroeg een inkijkje in het leven van de Joden en zag hij het onrecht dat hen werd aangedaan. En als er iets was waar Kees niet tegen kon, was het onrecht. Hij bood, veelal gratis, juridische ondersteuning. Eenmaal advocaat, verdedigde hij Joodse cliënten als ze moesten verschijnen voor de Duitse rechtbank. Als een pleidooi niet voldoende bleek om zijn cliënt te redden, zocht hij op eigen houtje naar andere oplossingen."

Kees raakt al snel betrokken bij de LO (De Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers) en doet zijn werk met voortvarendheid. Maar hij bleef daarin zelfstandig en onafhankelijk, zodat hij aan niemand verantwoording af hoefde te leggen en rekening mee had te houden. Toch zag de LO wel problemen, want Kees nam te veel risico's en bracht daarmee zichzelf, maar ook het verzet in gevaar:

"Hij stikt van de Jodenzaken. Iedereen hangt aan zijn bel en staat op de stoep en hij werkt niet eens erg geheimzinnig en weet bovendien altijd raad. Honderden heeft hij al geholpen, waarheen is onbegrijpelijk en toch weet hij altijd weer nieuwe mogelijkheden."

Uiteindelijk wordt Kees in januari 1944 verraden en opgepakt. Kees wordt opgesloten in kamp Vught en later in Scheveningen, het Oranjehotel. Met zijn arrestatie valt het kaartenhuis van Kees ineen: ruim vijftig anderen met wie hij contact had in het illegale werk worden gearresteerd. Kees probeert contacten te onderhouden met zijn familie, voor zover dat mogelijk is. Op 20 maart weet hij een briefje naar zijn familie in Delft te smokkelen: "Ik zwijg als 't graf. Ben weer 3x verhoord. Toestand niet mooi, doch ik houd moed en vertrouw op God." Via een contact in de gevangenis weet Kees ook langere brieven naar zijn familie te versturen, maar dat contact blijkt onbetrouwbaar te zijn. Vanuit Scheveningen wordt Kees opnieuw ver-

voerd naar 'de bunker' in Vught en in september 1944 naar kamp Sachsenhausen, net ten Noordwesten van Berlijn. Daar leert hij de verschikkingen van het leven in een concentratiekamp kennen. Kees wordt al snel doorgevoerd naar een ander concentratiekamp. Op 16 oktober arriveert hij in Neuengamme. "Neuengamme, een van de grootste concentratiekampen in het Noordwesten van Duitsland, was zo overvol, dat gevangenen regelmatig met zijn drieën een brits moesten delen. Er waren onvoldoende sanitaire voorzieningen. De kampbewoners leden permanent honger op een onsmakelijk rantsoen van dunne melksoep als ontbijt en waterige koolsoep voor de lunch. Binnen korte tijd veranderden relatief gezonde gevangenen in schimmen van zichzelf, verzwakte, apathische figuren met een lege blik in de ogen. Van de ruim 5500 Nederlanders die in Neuengamme gevangen zaten, zouden slechts 700 het overleven. De meeste gevangenen stierven binnen drie maanden na aankomst."

Op 20 oktober wordt Kees weggevoerd naar Helmstedt-Beendorf, een van de vele buitenkampen van Neuengamme. De bedrijfsvoering in het kamp wordt grotendeels overgelaten aan de gevangenen. Het is een doortrapt systeem van verdeel-en-heers, waar sommige gevangenen grote macht krijgen over hun medegevangenen en die macht misbruiken. "Kees vond het moeilijk om zich staande te houden in het rauwe kampleven: het slaapgebrek, het lawaai, het gevloek, het eeuwige geschreeuw en geruzie, de doordringende stank van te veel ongewassen mannen in een te kleine ruimte." Door de gestage opmars van het Russische Rode Leger wordt besloten de gevangenen opnieuw op transport te zetten en wel naar Wöbbelin, een ander buitenkamp van Neuengamme, dat veel meer naar het noordwesten ligt. Wöbbelin is in februari 1945 ingericht, maar in april van datzelfde jaar nog steeds niet afgebouwd. Het is er primitief, overvol en buitengewoon smerig.

Kees is inmiddels zeer verzwakt en ziek en komt terecht in de overvolle ziekenbarak. De meeste zieken liggen op de grond in hun eigen vuil. Het stinkt er en het is er onbeschrijfelijk vies. Be-

smettelijke ziekten als dysenterie en tyfus grijpen snel om zich heen. In de laatste dagen van het kamp sterven er dagelijks meer dan honderd gevangenen in de ziekenboeg. "Het is geen wonder dat er zo veel gestorven zijn", zo schrijft een Nederlandse ex-gevangene later over Wöbbelin. "Het is evenwel een wonder dat er nog mensen zijn die deze hel hebben overleefd."

Kees Chardon sterft een paar dagen voor de bevrijding, hoogstwaarschijnlijk op 27 april 1945. Waarschijnlijk is hij zo'n veertien dagen na zijn overlijden, in opdracht van het Amerikaanse leger dat Wöbbelin bevrijdde, begraven op een van de begraafplaatsen in Ludwigslust, Schwerin of Hagenow. Anoniem.

Wie dit boek wil lezen, begint het best achterin bij 'nawoord en verantwoording'. Dan kom je als lezer ook te weten hoe de auteur gekomen is om dit boek te schrijven, n.l. louter toeval. Ook begrijp je dan beter hoe dit boek tot stand is gekomen en welke keuzes de auteur heeft gemaakt. Het boek bedoelt meer te zijn dan een biografie over Kees Chardon. Het wil ook een inkijkje geven in het verzet en de dilemma's waar 'Jodenbegunstigers' mee te maken kregen. De auteur ziet zelf ook een nadeel aan deze aanpak. In het boek komen erg veel namen voor en dan gaat het je als lezer al heel snel duizelen. Gelukkig hoeven we al die namen niet te onthouden om het verhaal van Kees Chardon te kunnen volgen. Het boek is daarom niet alleen een biografie, maar vooral bedoeld als een eerbetoon aan al die andere mensen, die in het verzet rolden en hun leven op het spel zetten om anderen te redden.

Henk Vlieger

